

Φαρμακευτική Κάνναβη Νομοθετικό Πλαίσιο στην Ελλάδα και Νοσηλευτική Εκπαίδευση

Μαργαρίτα Γιαννακοπούλου

Medical Cannabis: Legislation Framework in Greece and Nursing Education

Καθηγήτρια Βασικής Νοσηλευτικής,
Τμήμα Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ
Διευθύντρια Εργαστηρίου
Κλινικονοσηλευτικών Εφαρμογών
ΓΟΝΚ «Οι Άγιοι Ανάργυροι»

Υπεύθυνος αλληλογραφίας:
Μαργαρίτα Γιαννακοπούλου
Παπαδιαμαντοπούλου 123,
115 27 Γουδί, Αθήνα
e-mail: mgjannak@nurs.uoa.gr

Το φυτό κάνναβη ευδοκιμεί στην Ελλάδα από την αρχαιότητα, λόγω των συνθηκών που επικρατούν, της ηλιοφάνειας και του θερμού κλίματος. Η θεραπευτική της χρήση έχει καταγραφεί σε κείμενα του Ηροδότου, του 5ου π.Χ. αιώνα, καθώς και σε άλλα αρχαία κείμενα ρωμαϊκών χρόνων (40–90 μ.Χ.), όπου αναφέρεται ότι χρησιμοποιείτο για την αντιμετώπιση της φλεγμονής, του οιδήματος, της ωταλγίας, και της ρινορραγίας.¹

Η εθιστική και ψυχοτρόπος δράση της κάνναβης είναι τεκμηριωμένες και γι αυτόν τον λόγο ήδη από τον περασμένο αιώνα ταξινομήθηκε στις ναρκωτικές ουσίες. Στη χώρα μας, το 1919, απαγορεύτηκε η χρήση της με τον νόμο Ν. 1681/1919 περί επαιτείας και αλητείας και επιπροσθέτως με τον Ν. 2107/1920 απαγορεύτηκε η καλλιέργεια και εμπορία ινδικής κάνναβης, ενώ παράλληλα ορίστηκαν και ποινές.² Από τότε και μέχρι σήμερα η διακίνηση και χρήση ινδικής κάνναβης για ευφορικούς σκοπούς παραμένουν παράνομες στη χώρα μας.

Το 2013, δημοσιεύτηκε ο Ν. 4139/2013 που αναφέρεται στη βιομηχανική και φαρμακευτική κάνναβη.³ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με βάση την ελληνική νομοθεσία, αλλά και διεθνώς, ως φαρμακευτική κάνναβη θεωρείται όποιο προϊόν προκύπτει από την επεξεργασία της κάνναβης *Sativa L-Hemp*, το οποίο έχει περιεκτικότητα σε τετραϋδροκανναβινόλη (THC) μικρότερη από 0,2%. Από το 2016 έως το 2018 δημοσιεύτηκαν μια σειρά από νόμους και Υπουργικές Αποφάσεις που έθεσαν τις προδιαγραφές για την καλλιέργεια και την παραγωγή φαρμακευτικής κάνναβης, καθώς και τις διαδικασίες για την εμπορική διακίνησή της.³ Ουσιαστικά όμως, η φαρμακευτική κάνναβη νομιμοποιήθηκε το 2017 με την υπ' αριθμ. Γ5γ οικ. 49690 Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργείων Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας με την οποία επιτράπηκε η συνταγογράφησή της με ειδικό συνταγολόγιο.³ Επιπροσθέτως το 2018, ο Νόμος 4523 (ΦΕΚ Α' 41/7-3-2018) «Διατάξεις για την παραγωγή τελικών προϊόντων Φαρμακευτικής Κάνναβης και άλλες διατάξεις», νομιμοποίησε την κυκλοφορία φαρμακευτικών σκευασμάτων κάνναβης, καθώς και τη λειτουργία μεταποιητικών μονάδων επεξεργασίας τελικών προϊόντων κάνναβης, με στόχους την προμήθεια του κρατικού μονοπωλίου, τη διάθεσή τους για ιατρικούς σκοπούς, καθώς και την εξαγωγή τους.³ Τα τελικά αυτά προϊόντα της εγχώριας

παραγωγής καθώς και τα εισαγόμενα απαιτούν έγκριση από τον ΕΟΦ, ενώ θα καλύπτονται από τον ΕΟΠΥΥ. Τέλος το 2018, το Υπουργείο Υγείας δημοσίευσε στο ΦΕΚ 2840 την Υπουργική Απόφαση Δ3(γ)52588 «Όροι και προϋποθέσεις για την παραγωγή και την κυκλοφορία τελικών προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης» με την οποία ορίζεται ως τελικό προϊόν φαρμακευτικής κάνναβης το προϊόν που περιέχει ως μόνο ενεργό συστατικό, ουσία των ποικιλιών κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L περιεκτικότητας σε τετραϋδροκανναβινόλη (THC) <0,2%.³

Με βάση τα παραπάνω, στη χώρα μας το νομικό πλαίσιο για την κυκλοφορία σκευασμάτων που περιέχουν κανναβινοειδή (π.χ. CBD, CBDa, CBC, κ.λπ.) με περιεκτικότητα σε THC μικρότερη από 0,2% είναι πλέον καθορισμένο. Για τα προϊόντα αυτά, όπως άλλωστε και για τα λοιπά συνταγογραφούμενα φάρμακα, απαγορεύεται κάθε διαφημιστική ή προωθητική ενέργεια, καθώς και η παροχή δωρεάν δειγμάτων στο κοινό.⁴ Ωστόσο, παρότι υφίσταται πλέον η νομοθεσία, δυστυχώς υπάρχει πολύ περιορισμένη ενημέρωση από επίσημους κρατικούς φορείς σχετικά με τις θεραπευτικές ενδείξεις, αντενδείξεις και ανεπιθύμητες ενέργειες αυτών των σκευασμάτων, τη δοσολογία και τους τρόπους χορήγησής τους, καθώς και τις πιθανές αλληλεπιδράσεις τους με άλλα φάρμακα ή την αντιμετώπιση πιθανής υπερδοσολογίας. Μόνο στην ιστοσελίδα του ΕΟΦ μπορεί κάποιος να βρει πολύ περιορισμένες πληροφορίες.⁵ Επιπλέον δεν είναι σαφές, ποιες από τις ιατρικές ειδικότητες θα μπορούν να τα συνταγογραφήσουν και το πώς θα εμπλακούν και άλλες ομάδες επιστημών υγείας, όπως είναι οι φαρμακοποιοί, οι ψυχολόγοι και οι νοσηλευτές. Με το δεδομένο ότι η ελληνική αγορά έχει ήδη κατακλυστεί από σκευάσματα κάνναβης που διαφημίζονται ως «θαυματουργά» προϊόντα με πολλαπλές ευεργετικές ιδιότητες για την πρόληψη, αγωγή και θεραπεία ανθρώπινων νόσων, η έγκαιρη ενημέρωση, αλλά και εκπαίδευση των νοσηλευτών που θα κληθούν τελικά να τα χορηγήσουν κρίνεται άκρως απαραίτητη.

Βιβλιογραφία

1. Butrica JL. The medical use of cannabis among the Greeks and Romans. *J Cannabis Ther* 2002, 2:51–70, doi:10.1300/J175v02n02_04
2. Κατσαρός Α. *Ειδική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών στην προδικασία*. Διπλωματική εργασία, Νομική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019
3. Τερζίδου Μ. *Ιστορική αναδρομή της νομοθεσίας για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα*. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφό-

ρησης για τα Ναρκωτικά. <https://www.ektepn.gr/activities/politiki-kai-nomothesia/istoriki-anadromi-tis-nomothesias-gia-ta-narkotika-stin-ellada> Πρόσβαση 10/03/2021
- 4. ΕΟΦ. Ανακοίνωση σχετικά με τα προϊόντα κάνναβης. https://www.eof.gr/web/guest/announcementsgeneral?p_p_id=62_INSTANCE_SK2n&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_62_INSTANCE_SK2n_struts_action=%2Fjournal_articles%2Fview&_62_INSTANCE_SK2n_groupId=12225&_62_INSTANCE_SK2n_articleId=4032726&_62_INSTANCE_SK2n_version=1.0 Πρόσβαση 10/03/2021

Τα τελευταία χρόνια έχουν διεξαχθεί διεθνώς διάφορες μελέτες σχετικά με τη φαρμακευτική κάνναβη, που αξιολογούν τις στάσεις, αντιλήψεις και γνώσεις, κυρίως φοιτητών στις επιστήμες υγείας⁶⁻⁹ συμπεριλαμβανομένων και φοιτητών νοσηλευτικής.^{10,11} Γενικά, σε όλες σχεδόν διαπιστώθηκαν θετικές στάσεις και αντιλήψεις, ωστόσο το κύριο συμπέρασμά τους ήταν ότι υπάρχει μεγάλο κενό γνώσεων για τη φαρμακευτική κάνναβη και άρα επιτακτική ανάγκη για εκπαίδευση. Στη χώρα μας, σε ποιοτική μελέτη που διεξήχθη το 2018,¹² στα πλαίσια διπλωματικής μεταπτυχιακής εργασίας, σε δείγμα 10 γενικών ιατρών, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι έχουν την καλή διάθεση να εφαρμόσουν κάτι «καινούργιο», το οποίο με την κατάλληλη υποστήριξη μπορεί να βοηθήσει τον ασθενή. Ωστόσο κάποιοι φάνηκαν διστακτικοί να συνταγογραφήσουν φαρμακευτική κάνναβη και δήλωσαν ότι δεν ένιωθαν έτοιμοι, κυρίως λόγω της έλλειψης ενημέρωσης από τον κρατικό επίσημο τομέα της υγείας.¹² Επιπλέον σε πρόσφατη μελέτη του 2021, που πραγματοποιήθηκε σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος Νοσηλευτικής ΕΚΠΑ,¹³ καταγράφηκαν θετικές στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με τη χορήγηση φαρμακευτικής κάνναβης, αλλά ταυτόχρονα διαπιστώθηκε πολύ μεγάλο έλλειμμα γνώσεων σχετικά με τα νοσήματα για τα οποία ενδείκνυται η χρήση της. Κεντρικό εύρημα της μελέτης ήταν ότι όλοι σχεδόν οι συμμετέχοντες επιθυμούσαν περισσότερη εκπαίδευση στο θέμα αυτό, ώστε να είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι, όταν θα κληθούν να χορηγήσουν σκευάσματα φαρμακευτικής κάνναβης.¹³

Συμπερασματικά, και με το δεδομένο της επικείμενης χορήγησης ιατρικής κάνναβης σε δομές Υγείας στην Ελλάδα, καθώς και λόγω του μεγάλου ελλείμματος γνώσεων σε σχέση με το θέμα που διαπιστώθηκε, θα πρέπει να ενισχυθούν τα προγράμματα πανεπιστημιακής νοσηλευτικής εκπαίδευσης στη χώρα μας, προκειμένου οι μελλοντικοί επαγγελματίες νοσηλευτές να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κλινικής νοσηλευτικής πρακτικής τους.

5. ΕΟΦ. Πυρήνας περιληψης χαρακτηριστικών τελικών προϊόντων Φαρμακευτικής Κάνναβης (ΚΥΑ: Αριθμός Δ3(γ) 52588 16.7.2018) https://www.eof.gr/c/documentlibrary/get_file?uuid=0c6a14ba-9ac3-4c41-94c6-abb1c582e73d&groupId=12225 Πρόσβαση 10/03/2021
6. Gritsenko V, Konstantinov V, Reznik A, Isralowitz R. Russian Federation medical student knowledge, attitudes and beliefs toward medical cannabis. *Complement Ther Med* 2020, 48:102274, doi: 10.1016/j.ctim.2019.102274
7. Vujcic I, Pavlovic A, Dubljanin E, Maksimovic J, Nikolic A, Sipetic-Grujicic S. Attitudes Toward Medical Cannabis Legalization Among Serbian Medical Students. *Subst Use Misuse* 2017, 52:1225–1231, doi: 10.1080/10826084.2017.1302959
8. Moeller KE, McGuire JM, Melton BL. A nationwide survey of pharmacy students' knowledge and perceptions regarding medical cannabis. *Journal of the American Pharmacists Association* 2020, 60:218–224.e3, doi: 10.1016/j.japh.2019.08.008
9. Berlekamp D, Rao PSS, Patton T, Berner J. Surveys of pharmacy students and pharmacy educators regarding medical marijuana. *Curr Pharm Teach Learn* 2019, 11:669–677, doi:10.1016/j.cptl.2019.03.006
10. Pereira L, Núñez-Iglesias MJ, Domínguez-Martís EM, López-Ares D, González-Peteiro M, Novío S. Nursing students' knowledge and attitudes regarding medical marijuana: A descriptive cross-sectional study. *Int J Environ Res Public Health* 2020, 17, doi: 10.3390/ijerph17072492
11. Zolotov Y, Cohen OG, Findley PA, Reznik A, Isralowitz R, Willard S. Attitudes and knowledge about medical cannabis among israeli and american nursing students. *Nurse Educ Today* 2021, 99:104789, doi:10.1016/j.nedt.2021.104789
12. Παπανικολοπούλου Μ: *Ιατρική Κάνναβη, στάσεις και αντιλήψεις των λειτουργών υγείας ως προς την επικείμενη χρήση της* (πτυχιακή ερευνητική εργασία). ΠΜΣ «Θεσμοί και Πολιτικές Υγείας», Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2018.
13. Giannakopoulou M, Vouzavali F, Paikopoulou D, Paschali A, Mprouzika MDA, Karanikola MNK. Attitudes, Beliefs and Knowledge towards Medical Cannabis of Greek Undergraduate and Postgraduate University Nursing Students. *Complement Ther Med* 2021, 26, 58:102703, doi: 10.1016/j.ctim.2021.102703